

Joško Božanić
Split - Komiza

ČAKAVSKI PIŠTULAR SINIŠE VUKOVIĆA

Siniša Vuković: *Čakavski pištular* I. (Split, 2018.); *Čakavski pištular* II. (Split-Selca, 2018.); *Čakavski pištular* III. (Split-Selca-Bol, 2018.); *Čakavski pištular* IV. (Split-Solin, 2019.); *Čakavski pištular* V. (Selca, 2019.)

Dvadeset i jednu poslanicu te posljednju knjigu Novoga zavjeta, Otkri-venje, preveo je brački pjesnik Siniša Vuković i objavio u pet knjiga vlasti-tog izdanja, u vlastitoj novoutemeljenoj biblioteci *Dalmaticum*. Siniša Vu-ković, predsjednik Splitskog ogranka Društva hrvatskih književnika, obja-vio je dosad 24 knjige i niz eseja i putopisa te nekoliko znanstvenih radova iz područja dijalektologije kao i *Ričnik selaškega govora* (2001.). Godinama se Siniša Vuković bavi melografskim istraživanjima te vođenjem crkvenih zborova, klapa i bilježenjem zavičajne glazbene baštine kao i sustavnim pra-ćenjem opernih izvedbi na pozornicama diljem Evrope.

No najveća strast ovog svestranog umjetnika i kulturologa jest biblio-filija. Impresivna je priča o nastanku Vukovićeve zbirke od dvjestotinjak izdanja Biblije. U uvodnom tekstu Vuković navodi presudan događaj s ho-dočašća u Rimu, kamo je otišao kao kapelnik crkvenog Zbora Krista Kralja iz Selaca te od svog sitnog džeparca kupio izdanje Biblije na hebrejskom *Biblia Hebraica Stuttgartensia*. Nabavom te Biblije na hebrejskom rađa se i Vukovićeve kolekcionarska strast te raste postupno njegova zbirka prijevo-da Biblije na engleskom, na grčkom, njemačkom, danskom i nizozemskom, na skandinavskim jezicima, na irskom, pa latinska Vulgata, na francuskom i talijanskom, pa Biblija na dalekoistočnim jezicima – japanskom, korejskom, kineskom, na jezicima Filipina i na hindi jeziku Indije, ćirilična izdanja iz

Rusije, Bjelorusije, Ukrajine, Armenije, Bugarske, Makedonije i Srbije, pa Biblija na španjolskom i portugalskom, kao i primjerci prijevoda na egzotične afričke jezike, na arapskom iz Egipta i Sirije i, dakako, prijevodi na hrvatski jezik. Ta impresivna biografska činjenica o bibliofilskoj strasti Siniše Vukovića, nije smo privatni podatak o jednom hrvatskom pjesniku nego i činjenica koja je prezentirana javno Vukovićevom izložbom pod nazivom *Kip Biblije – tijelo jezika sa sviju kontinenta* u Knjižnici Marka Marulića u Splitu i u Zagrebu 2018.

Vukovićeva pentologija *Čakavski pištular* prijevod je pri kojem se autor služio osim hrvatskim prijevodima i drugim jezicima, među kojima mu je glavni oslonac bila latinska Vulgate. Odlučio se on za prijevod tako zahtjevnog teksta na čakavski govor Selaca na otoku Braču, na zavičajni govor koji on istražuje i opisuje, na kojemu piše poeziju te čiji leksik godinama prikuplja i publicira (*Ričnik selaškega govora*, Split 2001).

U prvoj knjizi Vukovićeva *Čakavskog pištulara* nalazimo prijevode poslanica, epistola, pod naslovima: *Pištula Rimljanin*, *Pištula Galaćanin*, *Pištula Efežanin*. Slijedi druga knjiga s prijevodima sljedećih poslanica: *Prva pištula Korinćanin*, *Druga pištula Korinćanin*, *Prva pištula Solunjanin*, *Druga pištula Solunjanin*. U trećoj knjizi nižu se prijevodi poslanica: *Pištula Filipjanin*, *Pištula Kološanin*, *Pištula Timoteju*, *Pištula Titotu*, *Pištula Filemonu*, *Pištula Jude apoštola*. U četvrtoj su: *Pištula Žudijin*, *Pištula od Jake*, *Pištula od Pere*, *Druga pištula od Pere*. U petoj knjizi slijede: *Prva pištula od Ivota*, *Druga pištula od Ivota*, *Treća pištula od Ivota*. Posljednji dio pete knjige prijevod je ujedno i posljednje knjige Novoga zavjeta, Otkrivenja (Apokalipse): *Obznanjenje*.

Čakavac s Paga, rimski jezuit Bartol Kašić po nalogu *Congregatio de propaganda fide* iz Rima (1626.) prevodi Bibliju na štokavski »ilirski jezik«, a pritom bira dubrovački idiom kao najrazumljiviji štokavski, ali i kao govor koji je kodificiran literarnom produkcijom renesanse. Prema Ivanu Golubu¹ tiskanje ove knjige spriječit će papa Urban VIII. na zahtjev zagrebačkog biskupa koji zahtijeva provjeru opravdanosti tiskanja Biblije na jednom lokalnom govoru (dubrovačkom). Kašićev prijevod Biblije pričekat će tako tri i pol stoljeća da napokon bude tiskan u Zagrebu 2000. godine.

¹ Ivan Golub (2012). Kašićev prijevod Svetoga pisma i liturgijskih spisa. *Kolo*, 3-4, Matica hrvatska, Zagreb.

Tu činjenicu navodim jer upravo govorim o pothvatu Siniše Vukovića, koji, za razliku od Bartola Kašića, nije dobio nikakav nalog da prevodi Bibliju, osim naloga svoje bibliofilske strasti i ljubavi prema zavičajnom idiomu u kojemu se rodio i odrastao – u svom *braškom, selaškom jaziku*.

Bartolu Kašiću najviša instanca Rimske Crkve sprječava tiskanje prijevoda Biblije zbog procjene zagrebačkog biskupa da jezik na koji je Biblija prevedena nije dovoljno razumljiv u kajkavskom Zagrebu, a čakavac Kašić napušta svoj čakavski idiom i prevodi Bibliju na »ilirski« štokavski, njemu strani jezik, s namjerom da njegov prijevod bude dostupan što širem krugu kršćana koji govore štokavskim idiomima s obzirom na visok stupanj njihove međusobne razumljivosti. Dakle Kašić je pri odabiru idioma bio motiviran principom jezičnog univerzalizma na južnoslavenskom prostoru, a zbog procjene o jezičnom partikularizmu izborom dubrovačkoga govora za svoj prijevod Biblije njezino tiskanje biva odgođeno *ad infinitum*. Siniša Vuković nije se morao brinuti o osudi za jezični partikularizam zbog tiskanja prijevoda svog Pištulara, već je svih pet knjiga tiskao u vlastitu izdanju. Pritom on ne bira današnji standard hrvatskoga jezik, kao nekad Bartol Kašić izborom ondašnjeg dubrovačkog jezičnog standarda štokavske ijekavštine kanonizirane književnom produkcijom renesanse, već jedan mikro idiom čakavski – svoj zavičajni selaški. Taj izbor jednoga malog lokalnog govora kojim govori, ili, bolje reći, kojim je govorilo u Vukovićevu djetinjstvu jedva tisuću Selčana, za prijevod novozavjetnih tekstova, bez presedana je u milenijskoj povijesti prevođenja Svetoga pisma.

Moglo bi se reći da je uzor u prevođenju biblijskih tekstova Siniši Vukoviću možda bio jedan drugi Bračanin, rodом iz Postira, Ivan Matija Škarić, koji je prevodio Bibliju više od dvadeset godina započevši s prijevodom u Zadru 1826. godine, da bi svoje djelo, pod naslovom *Sveto pismo Starog i Novog uvita iz latinskog s obzirom na matične knjige izbistreno i iztumačeno*, objavio u Beču između 1858. i 1861.² Naime Ivan Matija Škarić uvodi u svoj prijevod i elemente zavičajne ikavske čakavštine premda i on im ambiciju što veće komunikativnosti svog prijevoda kao i Bartol Kašić.

Motiv Vukovićeva izbora malog otočkog organskog idioma, selaškog, za prijevod jedne tako univerzalne knjige kakva je Biblija proizlazi možda iz njegova uvjerenja da čakavština, kao idiom odbačen u procesu standar-

² Marinko Vidović (2003). *Crkva u svijetu*, 38, br. 4. (501-530).

dizacije hrvatskog jezika i prepušten životu u usmenosti, mimo struje kojom teče razvoj standardnoga hrvatskoga jezika, čuva jezični iskon, jezične prežitke, arhaiku drevnoga slavenskoga jezika koji je prvi među jezicima u golemom slavenskom svijetu stigao na obale Jadrana i otoke, i u mediteranskom ambijentu, geografskom i kulturalnom, uspostavio veze kojima je obogatio svoje izražajne mogućnosti. Siniša Vuković potvrđuje svojim djelom, svojim radom na istraživanju svog zavičajnog čakavskog idioma kako on može funkcionirati i u poslu prevođenja tako zahtjevnog teksta kakav je Biblija.

Siniša Vuković doista se upušta u nemoguću misiju. Naime on se kao prevoditelj suočava s izazovom kako prevesti brojne teološke termine, kako izraziti složene odnose, čitavu duhovnu nadgradnju koja je nastajala u dugom vremenskom rasponu i u interferenciji različitih kultura, etnosa i jezika. U tom poslu nužna je, osim dobrog poznavanja idioma na koji se prevodi, i jezična inventivnost. Invencija prevoditeljeva, slijedeći zakonitosti jezičnog sustava na fonetsko-fonološkoj razini, na razini morfologije i tvorbe riječi, na razini sintakse i leksičkoj razini, uključujući dakako i stilističku razinu izraza, rezultira jezičnim rješenjima koja ne moraju biti ovjerena u aktualnoj govornoj praksi, ali se doživljavaju kao rješenja koja pripadaju sustavu, kao domaća. Nije li ta jezična inventivnost potvrđivana kroz stoljeća u praksi adaptiranja romanizama, osobito venecijanizama i općenito mediteranizama u čakavske idiome koji su pokazali snagu svojih sustava time što su uspijevali posvojiti tuđe, a da ne ugroze svoj jezični identitet? Na tragu te ideje trebalo bi možda tražiti odgovor na jezično čudo koje predstavlja prijevod dijela (za sada) Novoga zavjeta na selaški govor čakavskoga jezika, čiji je naslov *Čakavski pištular*.

S Vukovićevim *Čakavskim pištularom* Selca sigurno više nisu selca ni selo, već kulturološki urbani topos jedinstven u svijetu po prijevodu Novoga zavjeta na najmanji jezik – selaški.